

האזינו חלק י"ט שיחה ב'

איך חשבו בני ישראל שיוכלו לעכב מיתתו של משה?

על הפסוק (לב, מח) "וידבר ה' אל משה בעצם היום הזה עלה אל הר העברים וגו'" מפרש רש"י: "וידבר ה' אל משה בעצם היום הזה - בג' מקומות נאמר בעצם היום הזה. נאמר בנח וכו' לפי שהיו בני דורו אומרים בכך וכך אם אנו מרגישים בו אין אנו מניחין אותו ליכנס בתיבה וכו' אמר הקב"ה הריני מכניסו בחצי היום וכל מי שיש בידו כח למחות יבא וימחה במצרים נאמר בעצם היום הזה הוציא ה' וכו' אף כאן וכו' לפי שהיו ישראל אומרים בכך וכך אם אנו מרגישים בו אין אנו מניחין אותו אדם שהוציאנו ממצרים וקרע לנו את הים וכו' אמר הקב"ה הריני מכניסו בחצי היום וכו'".

צריך להבין איך יתכן שבני ישראל חשבו שיוכלו לעכב מיתתו של משה, הרי הדור שנכנסו לארץ היו "דבקים בה' אלוקים", ואיך יתכן שירצו ללכת נגד רצון ה'? ועוד שעוכב מיתה אינו ביד בני אדם? ומדוע אין רש"י מפרש פירוש "בעצם" ביציאת מצרים, ומדוע צריך לפרש כן פה?

והביאור: מפני קושי זה - איך חשבו לעכב מיתתו - לא היינו מפרשים פירוש זה ב"בעצם היום הזה", אך מפני ש"בג' מקומות נאמר בעצם היום הזה" - ושם הפירוש הוא בעל כרחם - לכך מפרש רש"י גם פה שבני ישראל רצו לעכב.

והנה, בני ישראל חשבו לעכב על ידי זה שלא יניחו את משה לעלות להר באותו היום, שהרי הקב"ה אמר למשה "ומות בהר", וא"כ אם לא יעלה להר באותו היום תתבטל הגזירה.

והנה רש"י מעתיק בדיבור המתחיל את התיבות "וידבר ה' אל משה", וכוונתו לרמז שהציווי לעלות להר היה למשה ולא לבני ישראל, וא"כ מפני שמשה עשה כמה וכמה טובות לבני ישראל (ורש"י מונה את כל הטובות שבני ישראל נהנו מהם באותו היום או שהם פעולה נמשכת) א"כ חשבו שישנו חיוב עליהם שלא להיות כפויי טובה, וממילא צריכים לעכב מיתתו.

והביאור בפנימיות הענינים: בטעם שבני ישראל לא יכלו לעכב (אף שמיתתו של משה הוא ענין הנוגע לרבים וא"כ הרבים יכולים לשנות את הגזירה) הוא מפני שהמדובר ב"בעצם היום הזה" - שזה תלוי בה"עצם" של בני ישראל. דאילו ה' משה נכנס לארץ ה' בונה את בית המקדש ו"מעשי ידי משה נצחיים", וא"כ לא ה' יכול להיות "שפך חמתו על העצים ועל האבנים".

וההוראה: בכל אחד ישנו בחי' משה בהעלם, וא"כ האדם יכול להקשות שאם הקב"ה רוצה שילמוד תורה ויקיים מצוות, א"כ מדוע בחי' משה שבו הוא בהעלם? והתירוץ על זה הוא שזה לטובת בני ישראל כי דוקא כשהאדם יוצא מההעלם וההסתר ע"י עבודתו אזי מתגלה ה"עצם" של היהודי.